

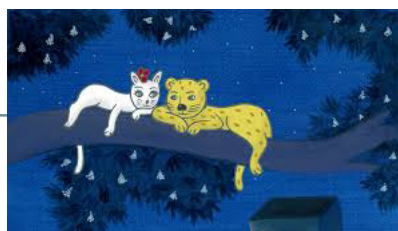
HANDLEDNING

Filmtitel: Jaguaren

Regissör: Mattias Gordon

Boktitel: Jaguaren

Författare: Ulf Stark

Rekommenderas för åldrarna 3-6 år
En filmhandledning av Maria Katerine Larsson

Introduktion

Bok och film är två olika medier eller uttryckssätt, var och en med sitt eget språk. När en bok filmatiseras måste berättelsen anpassas till filmmediet – detta kallas adaptation. I många fall innebär adaptationen att berättelsen förändras lite. Ibland måste delar av den tas bort eller tonas ned för att filmen inte ska bli för lång, ibland måste scener läggas till eller göras om för att bättre passa det filmiska uttrycket. Just därför är det så tacksamt att arbeta med både boken och filmen – vi får förståelse dels för att en berättelse kan ta form på olika sätt, dels för hur de olika medieformerna skriven text respektive film fungerar och förhåller sig till varandra. I dagens multimediala samhälle, där vi möter utsagor och hämtar information från en rad olika medietyper, är denna kunskap ovärderlig att ha; det är helt enkelt viktigt att kunna tolka såväl text som rörliga bilder och förstå hur budskap kommuniceras på olika sätt i de olika medierna.

I fallet med filmen *Jaguaren* rekommenderas att ni läser boken gemensamt i grupp innan ni ser filmen. Sedan kan ni om ni vill arbeta fördjupat med delar av boken respektive filmen parallellt, till exempel för att jämföra hur en viss scen eller händelse i berättelsen uttrycks i bok respektive film. Tillsammans med eleverna kan du då upptäcka och analysera hur litteraturen och filmen använder sig av olika medel för att kommunicera och gestalta såväl skeenden som känslor och stämningar.

Berättelsen

Jaguaren är bok av Ulf Stark med illustrationer av Anna Höglund. Det är en poetisk historia som också är rolig och fartfylld. Den tar upp starka ämnen såsom vänskap, kärlek, rädsla, ensamhet och utanförskap. Pojken Elmer får uppleva hur det är att istället för att vara den lilla och rädda för en natt bli stark och farlig. På kvällen, just när Elmer ska sova, förvandlas han till jaguar. Han ger sig ut i staden där han träffar på den farliga grannhunden Prins, som han lyckas skrämja, och den lilla söta katten Ellinor som han blir förtjust i. Men Ellinor blir först rädd för honom och springer iväg. Då Elmer springer efter flyr Ellinor genom stadens trafikerade gator och blir överkörd. Elmer ville ju bara leka. Sorgsen lägger han sig bredvid henne och smeker hennes hår. Då vaknar hon. Tillsammans far de fram genom staden, lyckliga och lekfulla, medan människor fasar för den farliga jaguaren. Till sist klättrar de upp i en kastanj och sitter och tittar ned på storstadsdjungeln och lyssnar till dess vilda brus. Sedan går de sakta hemåt och skiljs vid Ellinors port. På trottoaren utanför Elmers hus kommer mamma och hämtar den sovande Elmer, som nu blivit förvandlad till pojke igen. Hon bär honom försiktigt i famnen uppför trappan. Sagan slutar lyckligt.

Bok och film

Bok och film följer varandra väldigt väl, men eftersom filmen dels består av rörliga bilder, dels har pålagt ljud, kan upplevelsen av filmen bli mer "akut" och en del yngre barn kan tycka att vissa scener är lite läskiga. Därför är det bra att börja med att läsa boken, gärna i grupp, och se till att alla barn får se bilderna ordentligt. På så sätt är barnen redan bekanta med historien och försäkrade om att allt går bra i slutet, när ni sedan ser filmen.

Förslag på övningar:

- När ni har läst boken och sträckt lite på benen, ta fram papper och pennor eller färger och låt varje barn måla en bild om berättelsen. Låt dem rita eller måla vad som faller dem in. När alla är klara kan ni titta på de olika bilderna och prata om dem. Vad föreställer de? Låt varje barn berätta på sitt eget sätt om sin egen bild. Det gör ingenting om en bild inte har direkt anknytning till historien – varje barn måste få chansen att berätta om sin bild, oavsett om vi andra förstår deras associationer eller inte.
- När ni har sett filmen – gör likadant. Låt varje barn rita en teckning. När alla är klara kan ni jämföra den första "bokteckningen" med "filmteckningen". Är de lika? Hur? Vad skiljer mellan bilderna?
- Titta gärna på filmen flera gånger och pausa om barnen har frågor.
- Lek rörelselekar! Låt barnen tassa, springa fort, smyga och sträcka på sig som jaguarer. Låt de också visa med kroppen hur en jaguar ser ut när den är rädd, när den är modig och när den är ensam.
- Lek ljudlekar! Låt barnen jama som katter. Hur jamar katten när den är glad? När den är ledsen, rädd, modig, arg o s v? Hur låter det när en katt spinner? När gör den det?
- Prova att rimma! Det här är en rimmad berättelse – låt barnen prova att rimma på sina egna namn, på pedagogernas namn och på olika djur.
- Låt barnen hitta på egna ord som inte finns. Skriva varje ord på en lapp och låt barnen dra en lapp var. Du som pedagog läser upp ordet, och den som har dragit lappen får rimma på ordet. Om det är svårt att komma på något kan de andra barnen hjälpa till.

Det filmiska språket

En bok berättas med skrivna ord och i vissa fall med kompletterande bilder. I en film berättas historien visuellt med rörliga bilder och med talade ord samt musik och andra ljud. Det visuella berättandet sker på flera plan; i kamerarörelser, klipp och bildutsnitt, genom ljussättning och även genom miljöer (scenografi) och karaktärernas kläder och sminkning (kostym och mask). För en djupare förståelse för dessa element, och hur filmade och skrivna berättelser skiljer sig åt, kan du gärna ta hjälp av den separata "Läs en film"-handledningen. I förskolan kan det dock vara viktigare att fokusera på dramatisering, gestaltning och berättande snarare än filmens olika separata element.

Förslag på övningar:

- I både boken och filmen ser vi bilar och bussar som förvandlas till djur. En buss får en snabel och blir till en röd elefant. Låt barnen fundera på vilket djur följande saker förvandlas till: cykel, skateboard, buss, tåg, flygplan, rymdraket. Hur låter de olika fordonsdjuren? Barnen kan också få rita "djuren", individuellt eller i mindre grupper.
- Prova att själva gestalta berättelsen genom att klä ut er. Låt barnen klä ut sig till jaguar, kattflicka, hund, mamma eller pappa. Vill ni så kan ni göra scen av en tom golvyta och låta jaguarerna ligga där och sova. Sedan vaknar de och sträcker på sig. Då kommer kattflickan in. Vad händer då? Vad gör de? Säger de något? Efter en stund kan hunden komma upp på scenen, och sen mamma och pappa. Vad gör alla figurerna tillsammans?
- Låt barnen leka fritt i sina utklädningskläder.
- Ordna en djurmaskerad där alla barn får klä ut sig till vilket djur de vill och gestalta det djuret. Hur låter det? Vad gör det?

Adaptionsanalys – att jämföra bok och film

Bok och film är två olika sätt att berätta historier. Filmen *Jaguaren* följer boken väldigt fint, och ger ungefär samma intryck i bilder och språk. Men i boken får vi inte höra ljuden av röster, bilar och djur. Just ljudet i en film påverkar oss starkt i hur vi uppfattar stämningen i olika scener. För en del barn kan det vara otäckt just med ljudet, eftersom det upplevs så direkt och fysiskt och därför skapar en stark känsla i oss när vi tittar på film.

Förslag på övningar:

- Du som pedagog väljer två scener ur filmen, en där stämningen är glad/trygg och en där det är lite läskigare. Låt barnen blunda medan du spelar upp scenerna. Prata om de olika ljuden – vad är det som hörs? Hur känner vi när vi hör det här ljudet? Vilka andra ljud kan barnen komma på som är glada och trygga respektive läskiga och spännande? Låt varje barn bidra genom att berätta.
- Titta på bilderna i boken utan att läsa den och låt barnen hitta på repliker som de olika karaktärerna säger.
- Lek detektiver och leta efter olikheter mellan bok och film! Den här övningen passar bäst om barnen är lite äldre, 5-6 år. Låt dem titta i boken och se filmen igen. Vad är olika? (Exempel: Boken börjar hemma hos Elmer, medan filmen först visar huset utifrån; mammans klänning har olika färger i bok och film, och byter också färg under berättelsens gång; när katten i boken vaknar syns blommor – de behövs inte i filmen där vi istället hör fnitter och glad musik; förvandlingen från jaguar tillbaka till Elmer är lite olika i bok och film.

Andra teman och ämnen att arbeta med

Få saker sätter igång vår fantasi så bra som berättelser; både litteratur och film har en enorm förmåga att engagera såväl vårt tanke- som vårt känsloliv. Det kan därför vara tacksamt att även diskutera andra saker i anslutning till att man delat upplevelsen av en berättelse. Ta vara på elevernas egna tankar, idéer och associationer, och använd gärna berättelsen som en utgångspunkt varifrån man kan hämta exempel eller låta sig inspireras till att lära sig mer om sådant som förekommer i berättelsen. Att låta eleverna prata om och arbeta med allt från historia och språk till värdegrundsfrågor med avstamp i en filmad berättelse fungerar

ofta väldigt bra, eftersom många elever blir motiverade till aktivitet och kreativitet när kultur används i undervisningen.

När man arbetar med känsliga frågor, som döden, sorg, sjukdom och liknande, är din pedagogiska fingertoppskänsla och din kännedom om dina elever din viktigaste vägvisare i hur du utformar arbetet. Ibland kan man förhålla sig väldigt fritt till boken/filmen och mest låta den fungera som en inledande inspirationskälla. Det är du som pedagog som avgör vilka frågor du vill jobba med, och på vilket sätt.

Förslag på övningar:

- Prata om rädsla. Vad är barnen rädda för? Kan man vara rädd på olika sätt? Hur känns det i kroppen när man är rädd?
- Är det bra att vara modig? Vilka modiga saker har barnen gjort? Låt dem berätta och kanske rita en teckning av något modigt de gjort.
- Gör en egen berättelse tillsammans! Du som pedagog kan hjälpa till genom att skriva ned det barnen hittar på. Hitta tillsammans på en historia om t ex: vad som händer på natten; två vänner som det händer något sorgligt med; någon som är jättesnäll och någon som är farlig. När historien är färdig får barnen rita bilder till den.
- Om ni har möjlighet så kan ni filma bilderna med digitalkamera, iPad eller telefon. Lägg till barnens berättande speakerröster och gör en egen digital film. Filma då först hela teckningen, sedan fem närbilder av detaljer på varje teckning. Till sist får barnen berätta en eller två meningar var in i filmkameran.
- Om ni inte har kamera kan ni göra en egen bok av barnens teckningar. Du som pedagog skriver ned texten som ni tillsammans hittat på.

Tips för vidare fördjupning

Böcker för barn:

Zendak, Maurice, Till vildingarnas land, 1963, Bonnier Carlsen.
Rey, Margret & Rey, H.A., Pricken, 1945, Rabén & Sjögren
Stark, Ulf & Höglund, Anna, Skuggbarnen, 2014, Bonnier Carlsen

Böcker för lärare:

Hartman Sven, Barns tankar om livet, 2013, Natur och Kultur
Tamm, Maare, Barn och rädsla, 2003, Studentlitteratur
Janson Malena (red.), Introduktion till filmpedagogik, 2014, Gleerups

Länkar:

www.1177.se/Tema/Barn-och-foraldrar/Vaxa-och-utvecklas/Lek/Barns-bildskapande
Vårdguiden skriver om hur och varför barn behöver skapa i bild

forskollarare.blogspot.com/2009/02/teater.html

En kunnig förskolepedagog bloggar om sitt arbete med skapande verksamhet, bl a teater och drama, med barnen

För support kontakta: bollnas.se/mediecentrum

Produktionsuppgifter

Jaguaren, Sverige, 2009.

Regi: Mattias Gordon

Bilder: Anna Höglund

Manus: Mattias Gordon/Ulf Stark

Animering: Mattias Gordon

Producent: Lisbet Gabrielsson

Medverkande: Ulf Stark Tove Edfeldt

